

CZERSTWY (41) *ai*

czerstwy (17), **czyrstwy** (10), **czerstwi** (1), **czyrstwi** *a.* czyrstwy (3), czerstwy *a.* czerstwi (10); czerstwy *CzechRozm* (2), *KochPs*, *SkarŻyw*, *CzechEp*, *KochEpit*, *KochMROt*, *LatHar*; czyrstwy *FalZioł* (2), *GrabowSet*; czerstwy *a.* czerstwi *WujNT*; czerstwy : czyrstwy *Mącz* (3 : 4), *SienLek* (1 : 1), *ArtKanc* (1 : 1); czerstwy : czerstwy *a.* czerstwi *GórnDworz* (3 : 4), *Calep* (1 : 4); czyrstwy : czyrstwy *a.* czyrstwi *HistLan* (1 : 1); czerstwi : czerstwy *a.* czerstwi : czyrstwy *a.* czyrstwi *BielKron* (1 : 1 : 2).
-é- (3) *KochPs*, *KochEpit*, *KochMROt*, -e- *Mącz* (3) (*Cn e* *pochylone*).

comp czerstwi(e)jszy (7).

sg m N czerstwy, czerstwiejszy (18). ◊ *D* czerstw(e)mu (1). ◊ *A* czerstwy (1). ◊ *I* czerstwym, czyrstwi(e)jszym (2). ◊ *f N* czerstwã (1). ◊ *G* czerstw(é)j (2). ◊ *A* czerstwi(e)jszą (1). ◊ *n N* czerstw(e), czerstwi(e)jsz(e) (8). ◊ *G* czerstw(e)go (1). ◊ *L* czerstwym (1). ◊ *pl N m pers* czyrstwi (2). ◊ *G* czerstwych, czerstwi(e)jszych (2). ◊ *I m* czerstw(e)mi (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVIII w.

Dziarski, rzeški, rzeżwy, żywy, świeży; szybki; vividus Calep, Cn; agilis, alacer, ardens, laetus, strenuus, solidus Mącz; gnauus, mactus, sospes Calep; experrectus, veges, vegetus, vigen, vivax Cn (41): Zafię dziecię małej głowy albo łamo niemiałłże á k temu czyrstwe/ takie rodzenie bywa łączne á nie barzo boleńne. *FalZioł* V 17b, V 68v; *BielKron* 445, 459; *Alacer*, Czirstwy krzepki/ krzeżwy/ wesoły. *Mącz* 6c; *Ardens equus ad cursum*, Czyrstwy kón/ álbo/ Chćiwy ku bieganiu. *Mącz* 15b; *Laeta indoles*, Czirstwe przirodzenie. *Mącz* 182d, 6a, 242a, 420c, 489b; *Aboćiem czerstwe rufzanie/ gorącość znamięnuie/ A prętkość wilkość wiatrową SienLek* 24; *Ktory wesołé oczy á ołtre wfyzi miewa/ Táki bárzo czyrstwy y gotowy bywa. SienLek* 187v; á dworzáninowi bárzo tego potrzeba/ iżby był ku wfyzkiemu ochoczy/ czerstwy/ y łpołobny. *GórnDworz* Ev; *Názáiuthrz/ gdy nie wfyzyczy mogli być thák czerstwemi/ (zwłafzczá iż było miedzy nimi nieco łtharych mężow) [...] obráli miedzy sobą kilku GórnDworz* P5v; *HistLan* E; á byłby iuż iáko pień łam pozołtály/ drzewá przedtym wielkiego zielonego y czerstwego/ iż dopiero ze pniá onego pozołtálego łátorołłká y kwiatek ten wyniknąć miał. *CzechRozm* 179; *KochPs* 140; *SkarŻyw* 598; *Potym toż łłońce przypodobywa moczowowi cerstwemu y chutko biegájące^{mv}. CzechEp* 167; *Kto piękniéy czerstwy iego biég łpráwować będzie? KochEpit* A3; *Pożytek z zgodą wożá/ łpráwiedliwość wieczna Strzeże ie/ czerstwa piłność/ y prawdá bełpieczna. KochMROt* Cv; *ArtKanc* O4v, S3v; *Calep* 459b, 626b, [749]a, [994]b, 1132b; *Siedmkroć dzieięć włafny kres ludzkiego żywotá/ Oprocz w kim przirodzenie czyrstwe y ochotá. GrabowSet* Ev; *Day mi przytym w Kościele twoim łwięty łtáteczne wytrwánie w wierze nienárułzoney/ w łumnieniu dobrym/ w nabożeńłtwie czerstwym/ w miłości y w Chrześcijáńłkiew pobożności wftáwicżney. LatHar* 19; *WujNT* 300.

W charakterystycznych połączeniach: czerstwy(-a, -e) bieg, ciało (3), człowiek (2), drzewo, dusza, dworzánin, dziad, dziecię, kón, krol, moczárz, nabożeńłstwo, piłność, przirodzenie (2), ręka, ruszanie, starość, uprzejmość, żołádek, żołnierz.

Szeregi: »duży, (i, a) czerstwy« [*szyk* 4 : 1] (5): iáko kowal/ chocia w czym innym łłáby/ tedy rękę/ dla onego zwyczáiu iż robi młotem/ dużłżá/ y czerstwieyłżá nierowno ma/ niż drugi człowiek

GórnDworz K2v; obráli między sobą kilku/ czo czersthwieyŝyzych/ á duźŝyzych *GórnDworz* P5v, H2, I8, Q7.

»czerstwy i mężny« (1): áczći fie y z oftáttecznych gránic źemie/ iáko much y pŝczół/ wielkie mnoŝtwo żołnierzow czerŝtwy y mężnych názbiera. *CzechRozm* 254v.

»czerstwy i mocny« (1): Ale owo iefzczé dziad y czerŝtwy y mocny. *HistLan* B2.

»zdrowy i czerstwy« [szyk 1 : 1] (2): Ofobliwie fie teź I. C. I. kocha z wáŝzey C. I. dŝugiego źyćia/ z wesoŝey á zdrowey y czerŝtwiey Itároŝci/ z ŝpokoynego krolowánia *BielKron* 332; á w zimnie będąc cźłowiek iefť czerŝtwieyŝy y zdrowŝy niź w ćieple *BielKron* 335v.

Synonimy: darski, duźy, gibki, krzepki, prędkie, rączy, rzeŝki, rzeźwy, sprawny, ŝwieży.

Cf **NIECZYRSTWY**

ZZa